ZEMPLÍNSKA ŠÍRAVA

60

60. výročie slávnostného odovzdania vodnej nádrže do užívania

MINISTERSTVO CESTOVNÉHO RUCHU A ŠPORTU SLOVENSKEJ REPUBLIKY
www.mincrs.sk

Brožúru z verejných zdrojov podporilo Ministerstvo cestovného ruchu a športu SR

DOLNÝ ZEMPLÍN
www.dolnyzemplin.eu

Košice región turizmus
www.kosiceregion.com

ŠÍRAVATRAVEL
www.sirava.travel

Zemplínske múzeum v Michalovciach
kultúrna organizácia KSK
www.zemplinskemuzeum.sk

ŠÍRAVA TV
www.sirava.tv

60
ZEMPLÍNSKA ŠÍRAVA
1966 - 2026

Autori: PaedDr. Martin MOLNÁR, Mgr. Martin URBAN
Odborní redaktori: Mgr. Tibor TABAK, Mgr. Stanislava ROVŇÁKOVÁ
Jazyková úprava: Mgr. Jela TIMKOVÁ
Fotografia na obálke: ZEMPLÍNSKA ŠÍRAVA
Fotografie: MUDr. Ján DOBROVOLSKÝ, Anton HASÁK, PaedDr. Martin MOLNÁR, Archív Zemplínskeho múzea v Michalovciach
Grafická úprava a tlač: Roman Vorreiter PRINTMEDIA
Vydanie: prvé
Rok vydania: 2026
Vydal: Zemplínska oblastná organizácia cestovného ruchu

Úvod

V šesťdesiatych rokoch 20. storočia začal proces výstavby, ktorý navždy zmenil charakter krajiny na Zemplíne.

Historickým míľnikom nielen v dejinách Zemplína, ale i celej Československej socialistickej republiky sa stal 12. august 1966. V tento deň minister lesného a vodného hospodárstva Josef Smrkovský za prítomnosti približne 5 000 ľudí odovzdal toto jedinečné dielo do užívania. Do matriky bol zapísaný vtedy zaužívaný názov Vihorlatská sĺňava. Zemplínska šírava sa postupom času stala po Vysokých Tatrách najnavštevovanejším turistickým centrom na východnom Slovensku. Od sedemdesiatych rokov minulého storočia návštevnosť počas letnej turistickej sezóny pravidelne prekonávala miliónovú hranicu. Svoje miesto v srdci si našla i medzi cudzincami.

Zemplínska šírava bola tiež zaujímavým miestom pre filmové štáby. Objavila sa napríklad v kultovom filme Pásla kone na betóne (rok 1982), ktorý režíroval Štefan Uher, úlohu Johany stvárnila Milka Zimková. V záberoch kamier sa Zemplínska šírava ocitla i vo filmoch Piata loď (rok 2017), Muzika (rok 2008), Posledná sezóna (2024) a v roku 2025 sa stala ústrednou lokalitou pre natáčanie pokračovania úspešného filmu Kavej – pod názvom Kavej 2.

V roku 1968 na Zemplínskej šírave koncertovala najväčšia spevácka legenda v Československu – Karel Gott.

„Slovenské more“ sa stalo námetom aj pre mnohé výtvarné diela. Tento malebný kút sveta poskytoval nádherné výhľady na nekonečné modrasté vody vlniace sa smerom k rozľahlej nížine alebo k úpätiu majestátnych Vihorlatských vrchov.

Turistická destinácia, ktorá sa po uvedení do života veľmi rýchlo zaradila v obľúbenosti hneď za Vysoké Tatry prežila obdobia prudkého rozvoja, no neminul ju ani úpadok. Stále však má čo ponúknuť a vrátiť sa na popredné priečky návštevnosti v rámci domáceho turizmu.

Zemplínska šírava na starých mapách (Blatá)

Pôvodnú podobu územia zachytáva najstaršia stredoveká mapa Uhorska, tzv. Lazarova mapa spred roka 1526. Celú podvihorlatskú prepadlinu vtedy pokrýval súvislý jelšový les spolu s vysokou vodnou hladinou. Na mape je preto daná oblasť zakreslená ako obrovská vodná plocha, rozprestierajúca sa medzi Michalovcami, Sobrancami a Pavlovcami nad Uhom. V 19. storočí a neskôr sa pre túto oblasť používal názov Blatá.

Najcennejšie mapy, zachytávajúce oblasť Blát sa však nachádzajú v Štátnom archíve v Prešove, vo fonde Stárai Michalovce.

Územie, na ktorom bola vybudovaná Zemplínska šírava

Na historických mapách z 19. storočia bola táto oblasť označovaná ako Blata. Chotárny názov „Blata“, resp. podobný výraz sa na mapách z rokov 1863 a 1864 vyskytuje v katastroch obcí Vinné, Kaluža, Klokočov, Kusín, Hnojné, Lúčky, Malé i Veľké Zalužice. Chotáre menovaných obcí mali podobný charakter. Sčasti zaberali rovinatý terén, pozostávajúci z úrodnej plochy a zo zamokreného, močaristého územia. V istých obdobiach roka sa vody na podmáčaných plochách v susedstve zvykli vylievať na polia, či lúky a tak znehodnocovali úrodu a pokosenú trávu.

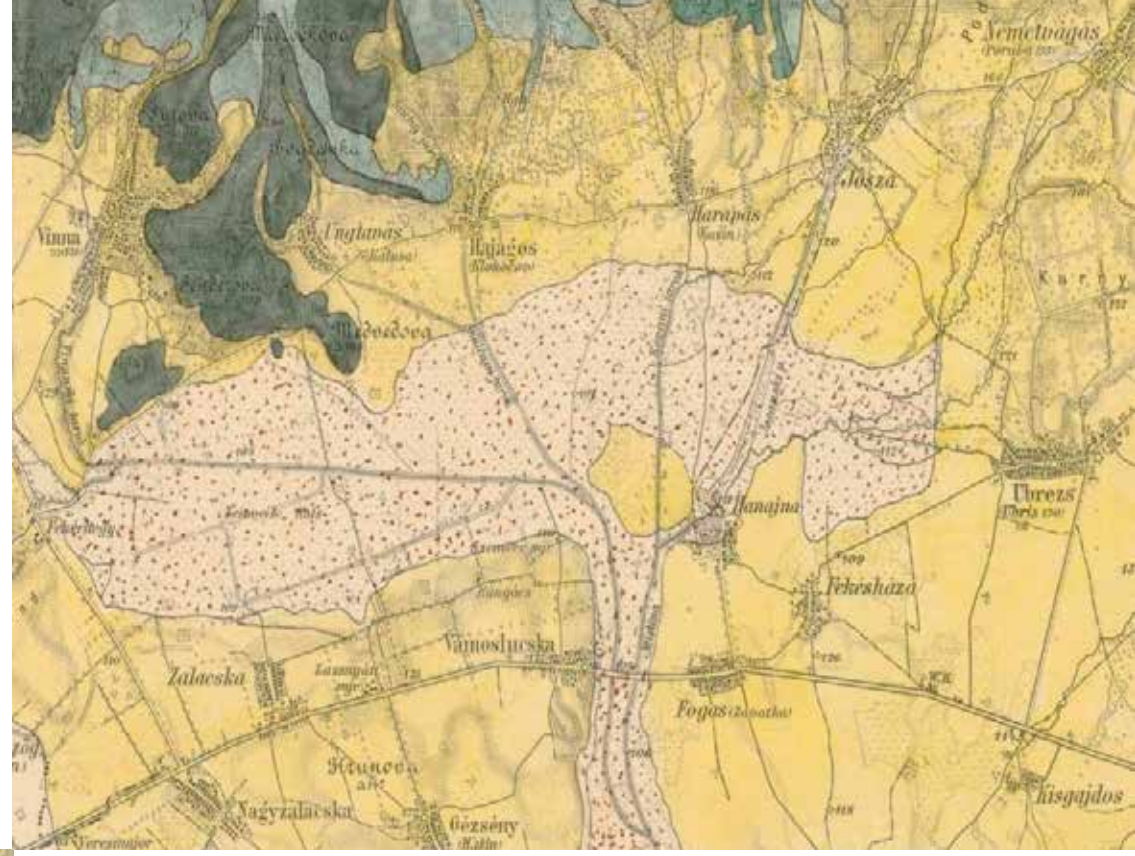

Oblasť patrí do povodia Čiernej vody. Pôvodne išlo o 41 km dlhý tok s plochou povodia 763 km³. Prameň Čiernej vody sa nachádzal na chotárnej hranici pod cestou medzi obcami Klokočov a Kusín. V súčasnosti je zaliaty vodami Zemplínskej šíravy. Odtiaľ následne voda stekala do Blát, kde sa strácala v rozsiahlej močarine a pri obci Lúčky vytiekla ako potok. Tam bol posilnený o vody z ďalších tokov – boli to potoky: Trnavský, Kamenný, Viniansky, Kalužský, Skalný a Kusín.

Popri spomínaných potokoch sa z kopcov Vihorlatských vrchov voda sústreďovala i do potoka Lubňa, Jovsianskeho a Porubského potoka. Aj v súčasnosti sa pri bývalom Jednotnom roľníckom družstve (JRD) v obci Vinné nachádza potok Širjava.

Na začiatku 19. storočia boli vody Trnavského potoka, Kamenného a Vinianskeho potoka na Blatách zvedené do vodného kanála, nazývaného Blatný kanál alebo Blatný potok. Kanál začínal pri Vinnom a končil pri Lúčkach, kde sa vlieval do spomínanej Čiernej vody.

Myšlienky vodohospodárskych úprav Východoslovenskej nížiny

O systematickom vysúšaní niektorých častí Blát možno hovoriť od 30. rokov 19. storočia. Neskôr, v roku 1842, boli napr. vyhĺbené dva kanály – viniansky a klokočovský. V chotári obce Kaluža tiež vybudovali mohutný násyp s dĺžkou 1 784 siah a šírkou 772 siah.

Dôkazom úsilia odvodniť často zaplavované územie a zvýšiť poľnohospodársku produkciu bolo založenie Spoločnosti na vysušovanie močiarov Senné – Blatá. Iniciovali ju tunajší majitelia pôdy a obce v roku 1880. Jej činnosť sa však pre nedostatok odborníkov zameriavala najmä na udržiavanie už existujúcich kanálov. K zániku spoločnosti došlo v 50. rokoch 20. storočia.

V 50. rokoch 20. storočia sa spustila rozsiahla mediálna kampaň, v ktorej viacerí okresní funkcionári začínajú zdôrazňovať snahy o prírastku 112 000 hektárov plochy prvotriednej pôdy.

V spomínanom období už slovenskí vodohospodári intenzívne pracujú na riešení tejto problematiky. Spracovaných bolo viacero odborných štúdií. Okrem iného sa navrhovalo aj vytvorenie akéhosi „jazera – mora Zemplína“, ktoré malo byť situované v južnej časti regiónu.

Boli navrhnuté tri lokality. Prvým návrhom bolo jazero Udoč pred obcou Čičarovce, za Kolóniou a s časťou mesta Veľké Kapušany. Druhým návrhom bola plocha pred obcou Vinné a tretím územie pri rieke Okna, pred Sobranskými kúpeľmi. Definitívnym výberom miesta bol poverený Andrej Zábredský, vedúci autor štúdie o návratnosti investícií do Východoslovenskej nížiny. Bol pracovníkom Agroprojektu, š.p., odštepný závod Košice a zároveň znalcom tunajších pomerov.

Každý z návrhov mal svoje pozitíva a negatíva. Rozhodnutie vybudovať vodnú nádrž pri obci Vinné podporilo niekoľko zásadných argumentov. Relatívne dobré dopravné spojenie, blízkosť rýchlo sa rozvíjajúceho mesta Michalovce a priestor bez nutnosti presťahovania celých obcí. K rozhodnutiu napomohlo i priemyselné využitie pre elektráreň Vojany. Komisia nezabúdala ani na obrovský turistický potenciál oblasti.

Po dokončení štúdií o spomínanej návratnosti uvoľnených financií na realizáciu výstavby bol materiál odoslaný do Prahy. Po jeho preštudovaní a schválení fundovanými odborníkmi boli uvoľnené prvé finančné prostriedky pre vodohospodárov.

Výstavba vodnej nádrže

Samotné začatie prác sprevádzala obrovská slávnosť. Tisícky občanov z celého východného Slovenska sa 31. mája 1959 stretli aby zaplnili michalovský futbalový štadión. Pracujúcemu ľudu v najvýchodnejšej časti Československej republiky sa prihovoril prezident Antonín Novotný. Ani raz však nespomenul zámer vybudovať veľkú vodnú nádrž.

Po zriadení nového Východoslovenského kraja v roku 1960 sa taktiež dozvedáme o plánoch výstavby novej vodnej nádrže. V písomnostiach sa spomína Vihorlatská nádrž, Nádrž pod Vihorlatom či Vodná nádrž Vihorlat. Počas samotnej výstavby sa však najviac ujal ďalší preferovaný názov – Vodná nádrž pod Vihorlatom. Od polovice 60. rokov 20. storočia sa používa predovšetkým pomenovanie Podvihorlatská nádrž.

V prvej fáze výstavby sa začalo s reguláciou vybraných vodných tokov, okrem iného mali byť zrealizované práce na zmiernení veľkých vôd Laborca a na zvýšení jeho prietoku v profile Vojany.

Rozsiahla výstavba zasiahla i do životov obyvateľov priľahlých obcí. Časť obyvateľstva súhlasila aj s úplným presídlením. Konkrétne išlo o vysťahovanie ľudí zo 133 domov v troch obciach v severnej časti vodného diela (Kaluža, Klokočov, Kusín) a v dvoch dedinách na južnej strane (Veľké a Malé Zalužice). Premiestnené boli tiež tri školy, zrušili sa tri lomy, preložená bola štátna cesta Michalovce – Jovsa v dĺžke 13 km a v severnej časti vodného diela sa museli zbúrať viaceré kaplnky v areáli pri gréckokatolíckom chráme v Klokočove.

Samotné prípravné práce sa rozbehli v apríli 1962, stavebná činnosť začala o mesiac neskôr. V auguste 1962 tu pracovalo 15 bagrov, 25 buldozérov a ďalšie stavebné mechanizmy.

V júni 1963 sa stretli prezident Československej socialistickej republiky Antonín Novotný, ktorý bol zároveň prvým tajomníkom Komunistickej strany Československa, a prvý tajomník Komunistickej strany Slovenska Alexander Dubček. Stretnutie sa uskutočnilo v obci Lúčky, kde sídlilo stavebné stredisko projektu.

Ako posledný objekt bol v máji 1966 ukončený výpustný kanál do Laborca. V podkladoch z roku 1966 sa konštatuje, že stavebné práce boli ukončené v roku 1965. Do dejín Zemplína, ale i celej krajiny, sa však zapísal 12. august 1966. V tento deň minister Josef Smrkovský za prítomnosti približne 5 000 ľudí odovzdal jedinečné dielo do užívania. Do matriky bol zapísaný vtedy zaužívaný názov „Vihorlatská sĺňava“.

Zemplínska šírava ako turistická destinácia

Už v roku 1964 rada Krajského národného výboru v Košiciach vyslovila súhlas s tým, že sa v danej lokalite bude môcť rozvíjať letný turizmus a vodné športy. Počas roka 1965 sa rokovalo o výstavbe športovo-rekreačného areálu pri vodnej nádrži. V dokumentoch sa spomínajú aj štyri lodenice, nové hotely, motely a chatky.

Rok 1966 priniesol ukončenie viacerých projektov. Popri stavebnom rozruchu sa okolo „slovenského mora“ rýchlosťou blesku šíril i rozruch verejný. Dnešná Zemplínska šírava sa stala jednou z vedúcich tém v krajine. Z dobovej tlače vieme, že už v spomínanom roku 1966 prejavili o lokalitu nevídaný záujem i českí turisti.

Výstavbou popri vodnej ploche sa zaoberalo viacero subjektov – napríklad Komunálne služby, Okresný stavebný podnik Michalovce, Štátne cesty, n. p., Okresný podnik Reštaurácie Michalovce, či JRD Vinné.

V roku 1966 boli do užívania odovzdané parkovacie plochy pri reštaurácii Slnečný lúč a na Medvedej hore. Jedným z dôležitých faktorov rozvoja turistického centra bola doprava. Pripravil sa nový cestovný poriadok a autobusová doprava počas letnej sezóny fungovala podľa vopred naplánovaného cestovného poriadku.

V júli 1966 sa na vodách Zemplínskej šíravy objavuje prvá loď, dostala príznačné meno Vihorlat. Bola vyrobená v maďarskom meste Vác, vážila 27 ton, jej dĺžka bola 20 metrov a šírka 6 metrov. Na palubu lode sa zmestilo 150 ľudí. Už jej samotný prevoz bol veľkou atrakciou pre miestnych obyvateľov. Poznáme aj meno prvého lodného kapitána, volal sa Hudák a pochádzal z Komárna. Výletné plavby trvali 45 minút. K dispozícii bol i rybársky čln, ktorý niesol pomenovanie Zemplín.

Reštaurácia Slnečný lúč v stredisku Hôrka bola prvým otvoreným stravovacím zariadením na Zemplínskej šírave. Reštaurácia s nezabudnuteľným výhľadom na vody „slovenského mora“ bola otvorená 1. júla 1966. Stravovanie a ubytovanie poskytovali v úplných začiatkoch turizmu na Šírave obchodné podniky. Predaj v stánku na Hôrke sa začal 1. mája 1966, do prevádzky bola uvedená aj družstevná viecha JRD Vinné, ktorá ponúkala sortiment domácich výrobkov a vín.

Ceremónia uvedenia vodného diela do užívania (12. august 1966), bola akýmsi spestrením už od júla zabehnutej sezóny. Ľudia si vodu a prírodu užívali už s príchodom prvých letných lúčov. Počas slávnostného uvedenia neskoršieho predsedu Národného zhromaždenia Československej socialistickej republiky (1968) Josef Smrkovský pokrstil už skôr spomínanú výletnú loď Vihorlat, následne sa so svojím sprievodom vydal na prehliadku „slovenského mora“.

Z prvej, oficiálne neúplnej sezóny bola vypracovaná aj hodnotiaca správa, ktorá vychádzala z údajov za celé letné obdobie. Už v roku 1966 sa vodná nádrž zaradila medzi rekreačné oblasti celoslovenského významu. Za najväčšie a najperspektívnejšie stredisko bola označená Hôrka. Počas prvej sezóny bolo pre návštevníkov k dispozícii celkovo 152 lôžok (len na Hôrke) v chatových a stanových osadách s možnosťou táborenia v rámci verejných táborísk a 392 miest v stravovacích zariadeniach (z toho 352 na Hôrke). Vybudovali sa odstavné plochy pre autá a sociálne zariadenia, fungovala požičovňa člnkov a športového náradia, bola zakúpená výletná loď. V ostatných rekreačných zónach – Prímestská oblasť, Medvedia hora, Kaluža a Klokočov, chýbala základná vybavenosť.

Zemplínska šírava sa už v roku 1966 prebojovala na druhé miesto v návštevnosti na východnom Slovensku – hneď za Vysokými Tatrami.

Zemplínska šírava v rokoch 1967 až 1970

V roku 1967 sú v rekreačnom stredisku Hôrka prevádzkované viaceré stravovacie zariadenia, Slnečný lúč, Rybárska koliba a chata Viňanka. Rybárska koliba bola do prevádzky odovzdaná 21. júla 1967. V štýlovej stavbe z dreva a kameňa so šindľovou strechou podávali rybárske špeciality pripravované na otvorených kozuboch. Okrem čerstvých rýb pripravovaných priamo pred očami zákazníkov sa v kolibe podávalo kvalitné sudové víno z tokajskej oblasti. V stredisku Hôrka začal Chemkostav Humenné, n. p., v roku 1967 stavať kruhové Espresso Kotva v hodnote 1 317 000 Kčs. Práce boli ukončené o dva roky neskôr.

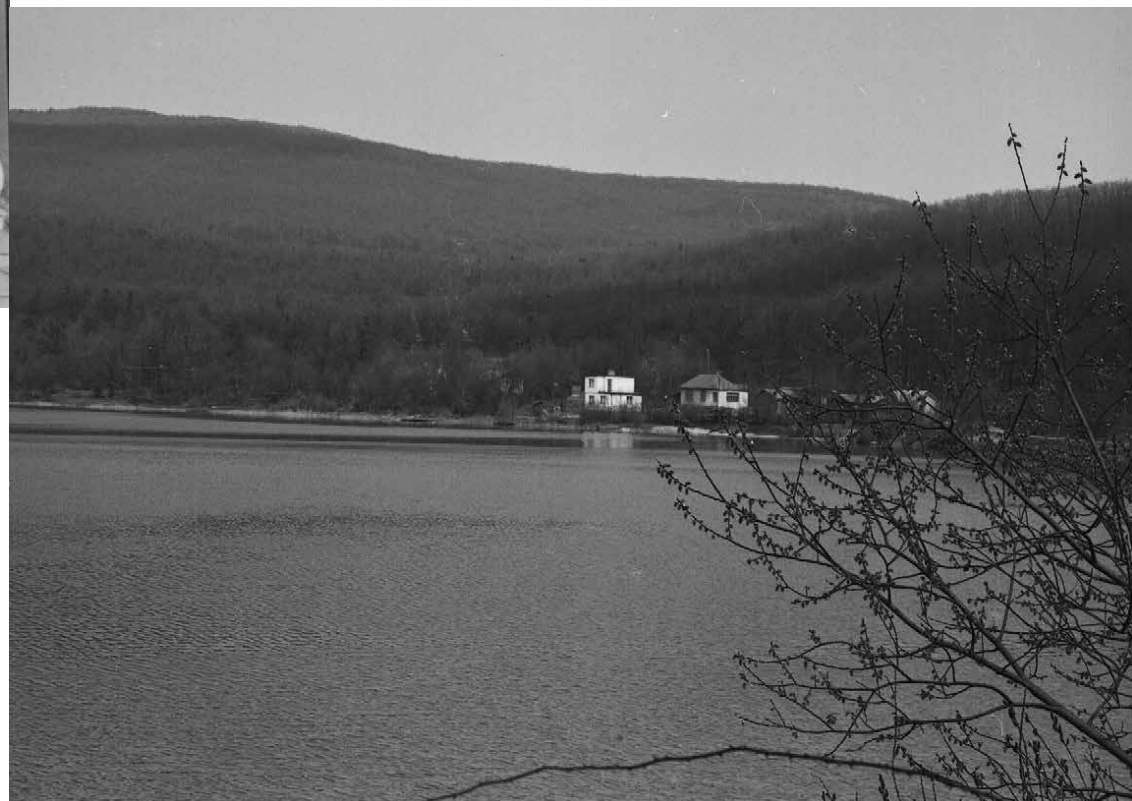

Na Medvedej hore vybudovali v rokoch 1967 až 1968 rekreačné zariadenie Salaš, ktoré bolo do prevádzky odovzdané 21. mája 1968.

O rozvoj cestovného ruchu na Zemplínskej šírave sa staral predovšetkým Okresný národný výbor v Michalovciach. Celkový urbanistický a stavebný rozvoj okolia vodnej nádrže spadal do kompetencie hlavného architekta mesta Michalovce.

V roku 1968 brázdia vody Šíravy už tri lode. Turistický ruch sa veľmi dynamicky rozvíjal. Výletníci bohato navštevovali aj blízke Vinianske jazero.

Sedemdesiate roky

Záver šesťdesiatych a začiatky sedemdesiatych rokov 20. storočia môžeme považovať za zlomové obdobie v rámci rozvoja cestovného ruchu na Zemplínskej šírave a okolí. Po vstupe vojsk Varšavskej zmluvy v noci z 20. na 21. augusta 1968 na čele so Zväzom sovietskych socialistických republík, z myslí obyvateľov sa na dlhé roky vytratili pocity nádeje na politickú a spoločenskú zmenu. Vojenská okupácia československého územia zastavila a zvrátila prebiehajúce demokratizačné reformy.

Normalizačný režim ľuďom sťažil vycestovanie do Juhoslávie a Nemeckej demokratickej republiky. Začal však vo veľkom investovať do domáceho turizmu. Na Zemplínskej šírave sa rozrastajú strediská Biela hora, Hôrka – Slnečný lúč, Medvedia hora, Kaluža, Kamenec, Klokočov a Paľkov. Pravdepodobne z dôvodu podpory domáceho cestovného ruchu v roku 1969 navštívil Zemplínsku šíravu, vtedajší prezident republiky Ludvík Svoboda. Jeho sprievod tvorila kolóna jedenástich osobných automobilov.

V roku 1970 v rekreačnom stredisku Biela hora, ktoré zachytávalo hlavne víkendových rekreantov z Michaloviec a blízkeho okolia, pribudlo parkovisko, predajné stánky a dokončili sa práce na rozšírení pláže.

Návštevník, ktorý vyhľadával menej rušné prostredie, musel svoju dovolenku v tomto období tráviť v rekreačných strediskách Kamenec a Paľkov. Tie sa v tej dobe nachádzali v okrajovej časti lesa. Na začiatku 70. rokov patrili k obľúbeným tichým lokalitám pláže pri obci Lúčky. Práve v Lúčkach sa začiatkom 70. rokov spomína budovanie nového rekreačného strediska. Štúdiu jeho perspektív predniesol v roku 1970 hlavný architekt mesta Michalovce, Juraj Hocman. Predpokladané náklady na výstavbu sa pohybovali na úrovni 250 miliónov korún. K samotnej realizácii však nikdy neprišlo.

Naopak územie medzi obcami Kaluža a Klokočov je svedkom výstavby rekreačného strediska Kamenec. Na ploche nad cestou až k lesom Vihorlatu prebieha stavebný ruch spojený so stavbami podnikových zariadení, výcvikového strediska s príslušnými športoviskami a medzinárodného pionierskeho tábora. Popri ceste vyrastá reštaurácia, motel a kemping Kamenec. Súčasne sa medzi Klokočovom a Kusínom buduje rekreačné stredisko Paľkov.

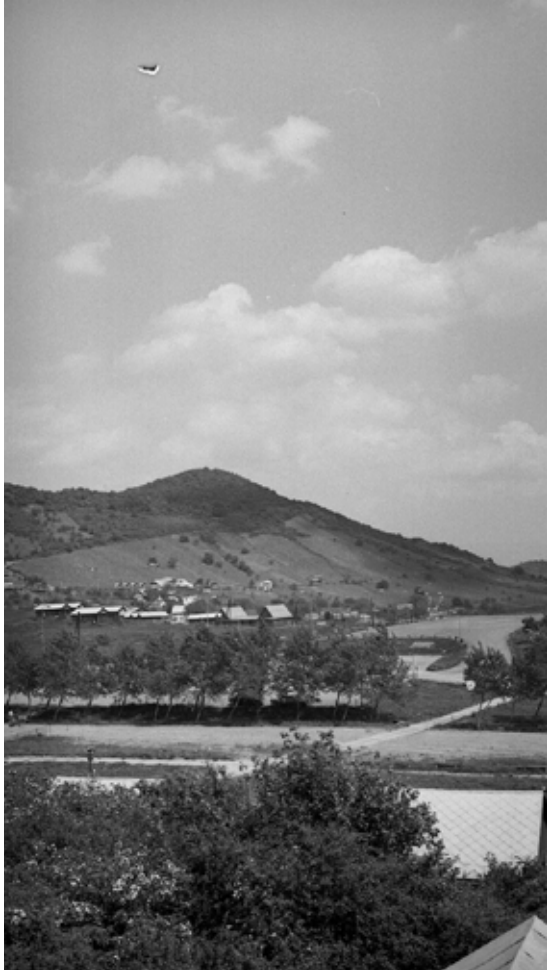

Koncom augusta 1972 si Zemplínsku šíravu po vynikajúcich chýroch prišiel pozrieť sám prvý tajomník ÚV KSČ Gustáv Husák. Priletel spolu so svojou delegáciou na dvoch helikoptérach, ktoré pristáli v blízkosti hospodárskej budovy Jednotného roľníckeho družstva (JRD) v obci Vinné. Obed sa podával v zariadení Kotva.

Návštevnosť vodnej nádrže v prvej polovici 70. rokov dosahovala pravidelne vyše milióna ľudí. Najviac návštevníkov – 1,7 milióna dosiahlo – prišlo v roku 1973.

Do roku 1973 boli v katastri obce Kaluža postupne vybudované ďalšie rekreačné strediská, ktoré prevádzkovali rôzne podniky. Spomenieme Tvorivé a rekreačné stredisko SFVU (Slovenský fond výtvarných umení), Rekreačné stredisko na Zemplínskej šírave (Vihorlat, n. p. Snina), Lodenice Zemplínska šírava (Chemlon Humenné), lodenice UPJŠ v Košiciach. Občerstvenie poskytovalo stredisko Medvedia hora, stanový tábor Rákoška na Medvedej hore a hotel Merkúr. Na Medvedej hore boli v roku 1973 ukončené práce na parkovisku a v tomto roku sa prvýkrát na brehoch Šíravy rozžiarili svetlá verejného osvetlenia.

V prvých júlových dňoch sezóny 1973 sa na Zemplínskej šírave, stredisko Hôrka, spustila prevádzka novej samoobslužnej linky okresného podniku Reštaurácie Michalovce.

V polovici 70. rokov na svoje vyhliadkové plavby pravidelné vyplávali lode Vihorlat, Laborec a Kyjov. V roku 1974 k doterajším trom pribudla loď menom Zarja zo Sovietskeho zväzu, nazývaná „ruská raketa“. Previezla naraz 60 ľudí.

Do leta 1975 boli pláže na Zemplínskej šírave rozšírené o takmer 23 hektárov. Týkalo sa to najmä rekreačných stredísk Biela hora, Paľkov. Pred dokončením stála ubytovacia časť Motela Jednoty Kamenec a reštauračno-ubytovacie zariadenie Lodenica v rekreačnom stredisku Hôrka, určené pre športovcov z celého Československa. V rekreačnom stredisku Klokočov bola otvorená nová predajňa potravín.

Motel Kamenec na Zemplínskej šírave v roku 1975 už poskytuje turistom možnosť ubytovania. V termíne od 28. júna do 30. augusta bolo možné prihlasovať sa na týždenné či 14-denné turnusy. Pre dovolenkárov, rekreantov, a predovšetkým mototuristov, ho vybudovala Jednota, spotrebné družstvo Michalovce. Išlo na tú dobu o moderný, veľmi pekný komplex ubytovacích a stravovacích služieb. V prvej sezóne boli k dispozícii moderné štvorlôžkové bungalovy s kuchynským kútikom, sprchovacím kútom a sociálnym zariadením. Každý bungalov mal osobitný prístrešok pre automobil. V areáli motela bola reštaurácia a denný bar.

V lete 1976 poskytuje svoje služby i zmodernizovaná reštaurácia Viňanka, ktorá nadobudla po rekonštrukcii exkluzívny interiér. Koncom 70. rokov patrila k tým najnavštevovanejším. Priemerne vydala denne 600 porcií jedál. K najvychytenejším reštauráciám patril Salaš, ktorý ponúkal tradičné špeciality, ako domáca zabíjačka, bryndzové halušky a kotlíkový guľáš. Počas dňa dokázali obslúžiť 600 až 700 zákazníkov. Prímestskú oblasť od roku 1978 obohatila vkusná reštaurácia Blesk.

Prevádzkované sú i pionierske tábory na Kamenci, v Kusíne a v Jovse. Pioniersky tábor v rekreačnom stredisku Paľkov počas leta poskytoval služby pre približne 450 detí.

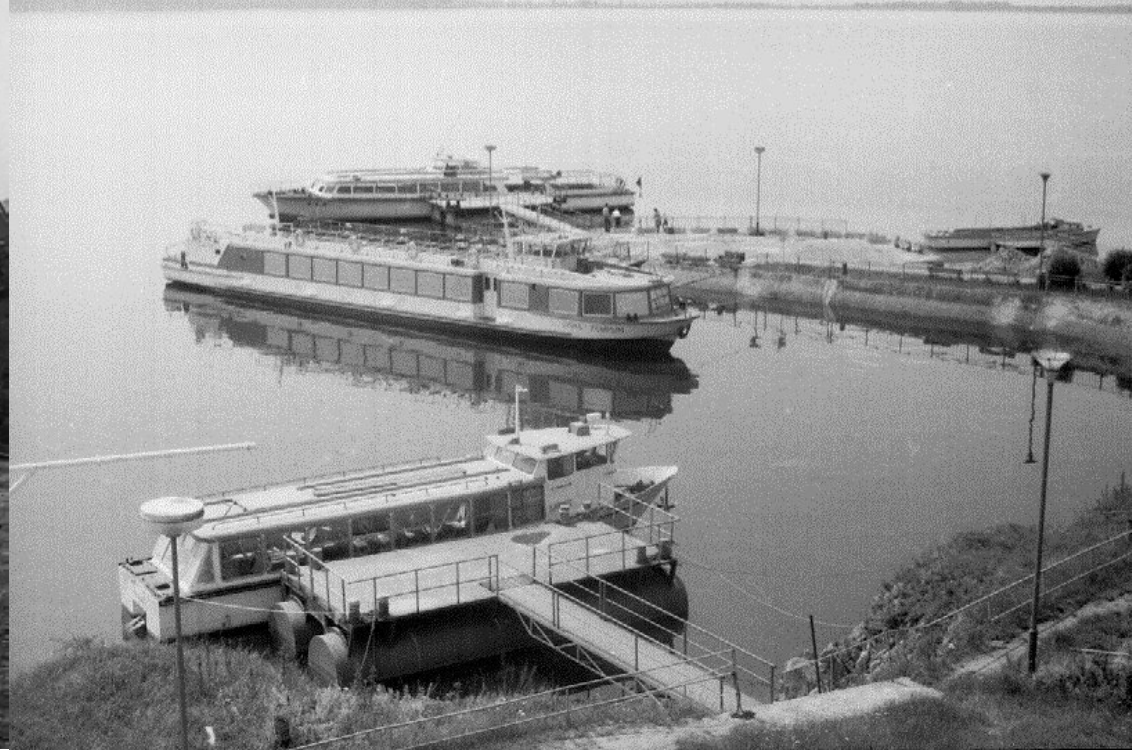

Rok 1978 priniesol dokončenie časti štvorprúdovej cesty na Zemplínsku šíravu, zostávalo dobudovať iba poslednú časť od Michaloviec po Bielu horu.

V roku 1979 cestné stavby odovzdali do používania štvorprúdovú komunikáciu v úseku Michalovce – Zemplínska šírava – Jovsa.

Osemdesiate roky

V prvej polovici 80. rokov 20. storočia číslam návštevnosti naďalej dominuje rekreačné stredisko Hôrka. Za spomínanou Hôrkou sa radili rekreačné strediská – Medvedia hora, Paľkov, Kamenec a Biela hora. Rekreantov každoročne pribúdalo i na obľúbenom Vinianskom jazere. Podľa dostupných štatistík z roku 1981 si za svoju dovolenkovú destináciu vybralo Šíravu až 19 725 zahraničných turistov. Celková návštevnosť sa v roku 1980 pohybovala na úrovni takmer 480 tisíc ľudí (pravdepodobne ovplyvnená poveternostnými podmienkami), zatiaľ čo v rokoch 1982 a 1983 Šírava opäť prekročila miliónovú hranicu.

V roku 1980 sa do pozornosti rekreantov dostalo centrum rekreácie Energetik v rekreačnom stredisku Kamenec. Prví rekreanti mohli nastúpiť na pobyt už od 21. júna 1980. V tom istom roku sa začali rozširovať priestory v obľúbenej, Rybárskej koliby na Hôrke. Aj napriek stavebným prácam bola počas letnej sezóny reštaurácia otvorená. K exkluzívnym podnikom sa naďalej radilo Espresso Kotva. Personál Kotvy vo vkusných krojoch ponúkal jedinečné špeciality, najmä z rýb, šíravského kapra.

V roku 1982 sa dokončila výstavba ďalšieho významného objektu – Vojenskej zotavovne. Pôsobivé bolo najmä jej impozantné riešenie a architektúra. Objekt, postavený v bývalom kameňolome na polostrove Medvedia hora, vytvoril charakteristické sedlo. Vtedajšia stavba predstavovala architektonický skvost s komplexom spoločenských, hospodárskych a stravovacích zariadení.

V roku 1984 bola po dlhých rokoch ukončená stavba nákupného centra na Hôrke.

Osobnú lodnú prepravu naďalej zabezpečovala Okresná správa rekreačných služieb v Michalovciach prostredníctvom štyroch plavidiel – Vihorlat, Laborec, Zemplín a „ruskej rakety“ Zarja. Na údržbu slúžilo už toho času technologické plavidlo Kijov. Bezpečnosť zaisťovali plavidlá Verejnej bezpečnosti a iné organizácie. Na Hôrke sa nachádzalo prístavisko a lodenica, kotvili tu aj plachetnice, vo všetkých strediskách boli prevádzkované požičovne lodiek (približne 100) a takmer 50 vodných bicyklov. V roku 1984 pred začiatkom turistickej sezóny Šírava posilnila svoj lodný arzenál. Loď Zemplín, vyrobená v Jachtwerku v Berlíne, mala kapacitu 164 osôb a pri dĺžke 32 metrov sa stala najväčšou spomedzi piatich doterajších plavidiel. Stála niečo cez 5 miliónov korún a poskytovala pravidelné plavby pre rekreantov už od konca mája 1984. Na prelome prvej a druhej polovice 80. rokov 20. storočia spoľahlivo napĺňali požiadavky svojich rekreantov rekreačné strediská Biela hora, Hôrka, Medvedia hora, Kamenec, Paľkov a Vinianske jazero.

Biela hora, vzdialená od centra Michaloviec iba 3 km, mala charakter prímestskej oblasti, preto ju dodnes mnohí ľudovo nazývajú Prímestská. Služby pre návštevníkov poskytovali: predajňa potravín, stánky s pečivom, zmrzlinou, suvenírov, dennou tlačou a dva stánky s ovocím a zeleninou. Teplé jedlo poskytovali reštaurácia Biela hora a Blesk, prevádzkované Jednotou Michalovce.

Najnavštevovanejšia Hôrka, vzdialená od Michaloviec 8 km, bola najlepšie vybaveným strediskom. Celková rozloha strediska bola 150000 m². Počas letnej turistickej sezóny sa tu sústreďoval kultúrny život, ktorý napĺňali vystúpenia umeleckých súborov, premietanie filmov na amfiteátri, zábava pri hudbe a diskotéky. Reštauračné služby poskytovali už známa Rybárska koliba, Slnečný lúč, samoobslužná linka I. a II., Dolina – lahôdky, Lodenica a Kotva (Espresso). Po

otvorení nákupného strediska boli k dispozícii aj omnoho bohatšie služby. Pribudli: predaj ovocia a zeleniny, lahôdky, drogéria, tabak, suveníry a služby ako zdravotné stredisko a prvá pomoc, lekáreň, rádio-televízna služba, zberňa šatstva a prádla, cukráreň, fotoslužba, holičstvo a kaderníctvo, informačná kancelária a iné.

Medvedia hora, známa svojimi rozsiahlymi stanovými tábormi Rákoška a Družba, so svojou rozlohou 30000 m² patrila k veľmi obľúbeným centrám turistov. Stravovanie poskytoval Hotel Merkúr so svojou jedálňou. Po niekoľkoročnej výstavbe a následných rokoch opráv bol v druhej polovici 80. rokov 20. storočia v plnej prevádzke. Návštevníci tu mohli turisti tráviť čas aj vo vinárni a kaviarni. Pre rôzne slávností bol naďalej k dispozícii červený, modrý a poľovnícky salónik. Reštauračné služby na Medvedej hore poskytovala aj reštaurácia Salaš, ktorá dokázala obslúžiť až 120 hostí naraz. Verejnosti bol k dispozícii veľký krb, kde si mohli opekať slaninu, mäso a hydinu.

Rekreačné stredisko Kamenec, vzdialené 11 km od Michaloviec, s rozlohou 160000 m², po poskytovalo pre svojich rekreantov taktiež množstvo služieb a aktivít. V stravovaní viedol Motel Kamenec so samoobslužnou jedálňou, denným barom a terasou. Susediace strediská Kaluža a Klokočov ponúkali pohostinstvá v Klokočove to bolo s takmer 100 miest na sedenie. Podľa dostupných informácií sa turisti častokrát vedeli pohostiť i v pohostinstve v obci Jovsa. Kaluža, Klokočov a Jovsa poskytovali aj bohatú ponuku tovarov v predajni Rozličného tovaru. V Jovse sídlila i predajňa Odevy.

Rekreačné stredisko Paľkov poskytoval pre voľné stanovanie priestor s rozlohou viac ako 150000 m². Maximálna denná návštevnosť sa pohybovala na úrovni takmer 15 000 turistov. Ubytovanie sa zabezpečovalo v stanoch a obytných prívesoch vo vyhradených priestoroch – Blatá a Kapor. K stálym službám na Paľkove patrilo požičiavanie športových potrieb, športovanie vo voľných priestranstvách, rybolov a parkovanie pri vlastných stanoch. V rekreačnom stredisku boli dva vyhradené priestory na táborenie, pitná voda a suché WC.

Pri Vinianskom jazere sme mohli nájsť predajňu mäsa, v obci predajňu údenín a potraviny, rozličný tovar bolo možné kúpiť priamo pri jazere. K športovému vyžitiu prispievalo futbalového ihrisko a volejbalové dvorce okolo jazera. Vinianske jazero bolo zároveň východiskovým bodom pre viaceré turistické výstupy – napríklad na Viniansky hrad, na vrch Kyjov či na hrebeň Vihorlatských vrchov.

Od roku 1987 sa po vodách Zemplínskej šíravy plavila nová loď s názvom Michalovce, ktorú tiež vyrobili v berlínskych lodeniciach Yachtwerk. Smernica pre územný rozvoj z roku 1987 dokonca povoľovala vo vymedzených častiach nádrže prevádzkovanie vyhliadkových okružných plavieb, vodné lyžovanie za motorovými člnmi a jachting. V zime dokonca jachting na zamrznutej vodnej ploche.

V roku 1988 bol na krajskej úrovni schválený územný plán Veľkého územného celku Zemplínska šírava. Riešená oblasť zaberala okrem samotnej vodnej nádrže aj priľahlú plochu okolitých obcí a rekreačných stredísk. Do širšieho rekreačného zázemia boli zahrnuté i Vihorlatské vrchy, pohorie Popriečny a časť Humenských vrchov. Naopak rekreačné služby sa nemali rozvíjať v priestore východného a južného brehu Šíravy, zamietnuté bolo aj využitie územia severne od obce Kaluža, oblasť viníc. Zemplínsku šíravu v roku 1988 navštívilo 1 251 368 rekreantov.

Zemplínska šírava po roku 1989

Spoločensko-politické zmeny po roku 1989 zasiahli, okrem iného, aj oblasť turizmu a cestovného ruchu.

V prípade Zemplínskej šíravy a Vinianskeho jazera sa od septembra 1991 začali ponúkať na predaj či prenájom tunajšie obchodné prevádzky a hotelové zariadenia. K hlavným dôvodom úpadku návštevnosti bývalého turistického centra krajiny môžeme zaradiť otvorenie hraníc, teda možnosť slobodne vycestovať do zahraničia a spoznávať nové turistické destinácie. Porovnanie poskytovania a kvality služieb neraz vyznelo výrazne v prospech zahraničia. K ďalším faktorom patrili kompetenčné nedorozumenia v správe rekreačných stredísk, ekonomické problémy obyvateľstva v 90. rokoch 20. storočia i medializácia vodnej nádrže v súvislosti s prítomnosťou toxických látok PCB (polychlórované bifenyly).

Po vzniku samostatného Slovenska došlo k zmene charakteru jednotlivých stredísk. Dovtedajšie najrušnejšie centrum, rekreačné stredisko Hôrka, sa postupne stalo vyhľadávanou lokalitou oddychu pre rodiny s deťmi. Epicentrom zábavy mladých a nočného života na Šírave sa stali rekreačné strediská Kaluža a Kamenec.

Po roku 1989 a hlavne po roku 1993, čoraz viac návštevníkov hľadalo možnosti aktívneho cestovného ruchu. Dovolenkárom už nestačil iba pobyt na pláži a kúpanie. Turisti chceli oddychovať aktívne – spoznávať nové miesta, vykonávať zaujímavé činnosti a oboznamovať sa s lokálnou kultúrou.

Významnejšie oživenie cestovného ruchu na Zemplínskej šírave sa spája predovšetkým so vstupom Slovenska do Európskej únie. Začlenenie sa do európskych štruktúr prinieslo so sebou viacero pozitívnych faktorov – najmä možnosť čerpať finančné prostriedky z európskych fondov určených na rozvoj viacerých oblastí. Išlo o výstavbu nových ubytovacích zariadení a rekonštrukciu starších existujúcich ubytovacích priestorov so zámerom zvýšiť ich štandard. Vybudovanie nových atrakcií (napr. veľkokapacitné bazény a i.), zlepšenie ponuky služieb v okolí, rekonštrukciu viacerých kultúrnych pamiatok (hrady, kaštiele, sakrálne stavby) a tvorbu pestrejšej ponuky zážitkových aktivít a podujatí (slávnosti, festivaly a iné).

Zemplínskej šírave opäť začala rásť obľúbenosť, keď sa postupne zlepšovala kvalita vody, čo potvrdzoval dlhodobý monitoring. K návratu prispela aj intenzívnejšia propagácia lokality a jej okolia v turistických informačných centrách, tlačené a elektronické materiály, účasť na domácich a zahraničných veľtrhoch a výstavách cestovného ruchu.

Postupom času sa upravili centrá okolitých sídel, opravili sa viaceré objekty, samosprávy intenzívne hľadajú projektové možnosti pre ďalší rozvoj miestnej infraštruktúry.

Zemplínska šírava a jej okolie sú aj dnes obľúbeným cieľom najmä domácich turistov, pričom samosprávy nestále hľadajú nové spôsoby, ako podporiť záujem o návštevu jej brehov.

Zoznam prameňov a literatúry (výber)

Archívy
Štátny archív v Košiciach
Štátny archív v Prešove
Zemplínske múzeum v Michalovciach

Registratúry
Zemplínske múzeum v Michalovciach

Literatúra
MOLNÁR, Martin a kol. ZEMPLÍNSKA ŠÍRAVA – PREMENA ZEMPLÍNSKEHO VIDIEKA. Michalovce: 2016.

Noviny a časopisy
EXTRA 1993 – 2009.
Hlas Zemplína 1993 – 2003.
Korzo 1994 – 1998.
Košický večer 1968 – 2004.
Projekt 1959 – 1990.
Sloboda 1948 – 1990.
Urbanita 1973 – 1993.
Výtvarný život 1956 – 1995.
Zemplín 1991 – 1993.
Zemplínske noviny 1960 – 1990.
Zemplínsky roľník 1951 – 1960.
Zora východu 1960 – 1990.